

Л. Д. Березівська

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НААН України,
директор ДНПБ України імені
В. О. Сухомлинського, м. Київ, Україна

Рецензія на книгу

**«В. А. Вергунов. Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека НААН: історія та сучасність
(до 100-річчя від дня створення). Київ, 2017»**

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук є головною книгозбірнею аграрної галузі, яка в 2017 р. відзначила свій столітній ювілей. З нагоди знакової події побачила світ книга директора бібліотеки, відомого вченого в галузі історії аграрних наук, доктора сільськогосподарських наук, професора, дійсного члена НААН України Віктора Анатолійовича Вергунова. Видання висвітлює історичні віхи становлення й розвитку установи упродовж 1917–2017 рр.

Перший розділ «Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України: сторінки славетної історії» вміщує архівні документи, що розкривають передумови створення галузевої книгозбірні крізь призму суспільних подій. Зокрема зазначено, що в 1944 р. у структурі Центральної сільськогосподарської бібліотеки створено науково-бібліографічний відділ, уперше передбачено наукові посади, а в назві з'явилося слово «наукова». Подана в розділі інформація свідчить про появу нового напрямку в роботі книгозбірні, який і нині залишається одним із провідних, а саме науково-дослідна діяльність та науково-інформаційне забезпечення аграрної науки і практики шляхом формування галузевого ресурсу з інтеграцією у світовий інформаційний простір.

В одному із підрозділів також відзначено, що більше 15 років установа виконує функції головного координаційного, науково-дослідного, науково-інформаційного центру бібліотек закладів сільськогосподарського профілю

України.

У другому розділі «ННСГБ НААН – провідний науково-інформаційний та освітній центр з питань сільського господарства на теренах України» розкрито джерела та систему комплектування фондів бібліотеки в руслі трансформаційних змін, що поєднують традиційні й новітні інформаційні ресурси. Простежується динаміка зростання документних фондів з перших днів існування бібліотеки, а пріоритетним напрямом її діяльності з тих часів визначено поповнення цінними вітчизняними та зарубіжними виданнями, зокрема й періодичними. Висвітлено основні джерелами комплектування: надходження обов'язкового примірника друкованої продукції, книгообмін із провідними українськими і зарубіжними бібліотеками та установами, передплата періодичних видань, отримання дарів від авторів і користувачів. Очевидно, що нині понад мільйонні фонди бібліотеки відображають науковий документопотік галузевої продукції нашої країни, які становлять основу науково-інформаційного забезпечення інформування фахівців і науковців АПК. Зазначено, що складником фондів ННСГБ з-поміж іншого є рідкісні видання (стародруки, видання до 1830 р.) і книжки XIX ст., які сформовані в колекції та входять до наукового об'єкта, що становить національне надбання. Протягом усього періоду існування бібліотека здійснює міжнародний книгообмін. Іноземний фонд книгозбірні налічує близько 40 тис. примірників іноземних книжок та понад 137 тис. іноземних журналів, що є важливою джерельною базою для здійснення наукових досліджень, вивчення та впровадження зарубіжного досвіду в українській аграрній галузі. Окрім того, частиною фонду є неопубліковані видання (дисертації, звіти НДІ НААН України тощо).

У період збільшення інформаційного потоку перед галузевими бібліотеками актуалізувалася проблема обробки, зібрання, розповсюдження електронної інформації шляхом формування власних баз даних, електронних бібліотек та надання відкритого доступу до українських і зарубіжних систем і банків даних.

З огляду на це у наступному підрозділі акцентовано увагу на новітніх інформаційних джерелах, які формує бібліотека або надає відкритий доступ. А

саме, підтримує і поповнює більш як 20 бібліографічних, реферативних, фактографічних і повнотекстових баз даних. Власний електронний ресурс «УКРАГРОТЕКА» – це електронний online каталог (60 тис. записів), що містить анотовані бібліографічні записи на книжки, брошури, журнали, бази даних, електронні документи, ресурси Internet та інші документи з колекції бібліотеки, а також на статті з періодичних та продовжуваних видань із питань АПК, виданих в Україні. Відзначимо, що вказаний ресурс внесено до переліку міжнародних науково-технічних баз даних та довідкових ресурсів, що представлені у відкритому доступі. Також матеріал монографії інформує про надання користувачам доступу до міжнародних інформаційних ресурсів та систем із питань сільськогосподарських й суміжних наук і технологій (AGRIS/CARIS, AGRICOLA, CAB Abstracts, AGORA, OARE та ін.). В цілому ці бази містять понад 11 тис. журналів (30 мовами), близько 20 тис. електронних книжок і 70 тис. інших інформаційних ресурсів, більшість з яких індексуються в наукометричних базах.

Відзначено, що на сайті установи розміщено перелік найпопулярніших періодичних видань науково-дослідних установ НААН і спеціальних закладів освіти Міністерства аграрної політики України, який містить детальний бібліографічний опис і зображення, систематично оновлюється інформацією про нові надходження до фондів. Формується галузева електронна база архівних документів.

У розділі висвітлено форми бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, розкрито напрями науково-методичної діяльності, що здійснює бібліотека як координаційний центр бібліотек сільськогосподарського профілю. Провідна роль у цьому напрямі належить підвищенню фахового рівня працівників бібліотек мережі. Спільно з Інститутом післядипломної освіти НУБіПУ бібліотека щорічно організовує безкоштовні курси підвищення кваліфікації і видає свідоцтва державного зразка. Отже, поєднуючи традиційні та новітні інформаційні ресурси, створюючи галузевий сегмент науково-інформаційного документопотоку, бібліотека є потужним центром у здійсненні науково-інформаційного супроводу аграрної науки, освіти й практики.

Третій розділ монографії «Інститут історії аграрної науки, освіти та техніки ННСГБ НААН: ретроспектива становлення, здобутки і перспективи в діяльності» висвітлює новий етап та напрям діяльності бібліотеки. Розкрито функціонування створеного у 2001 р. центру, а нині – інституту, який здійснює комплекс історико- наукознавчих досліджень щодо зародження, становлення та розвитку сільськогосподарської дослідної справи в Україні в контексті еволюції світової галузевої думки. Результати таких історичних розвідок розкривають події, факти, імена (біографії) учених, які раніше були не відомі або замовчувалися, та доводять, що українська аграрна наука багата на визначні наукові розробки і видатні постаті, які своїми здобутками прославляли науку, освіту й практику не лише на теренах сучасної України, а й за її межами.

У монографії акцентовано увагу на тому, що налагоджену багатовекторну діяльність бібліотеки забезпечують висококваліфіковані наукові й бібліотечні співробітники. Зазначено, що починаючи з 2001 р. налагоджена система підготовки наукових кадрів у галузі гуманітарних наук за спеціалізацією «історія науки і техніки» через аспірантуру та докторантуру. Загалом комплекс заходів з підвищення кваліфікації кадрів, що проводяться на базі бібліотеки, забезпечує належний науковий потенціал не тільки для своєї установи, а й інших наукових закладів бібліотечної, освітньої, аграрної галузі.

Четвертий розділ має назву «Науковий потенціал Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України». У ньому вміщено нариси директорського корпусу книгозбірні, зокрема висвітлено вагомий внесок керівників у розвиток бібліотеки в різні періоди її існування (Г. О. Кох, В. А. Лебединський, А. П. Литвиненко, А. З. Носів (Носов) та ін. Зрозуміло, що саме завдяки історичним розвідкам, проведеним на базі бібліотеки, встановлено більшість персоналій, виявлено їхні біографічні матеріали та вперше введено до наукового обігу. Завершують цей розділ короткі біографічні відомості про співробітників, які впродовж останніх років працюють у провідній галузевій бібліотеці та примножують її здобутки.

У цілому монографія є комплексним, ґрунтовним, завершеним виданням, заслуговує на гідне місце серед історико-наукових розвідок, в основі якої

використано принципи історичної достовірності, наукової об'єктивності, наступності. Автор уперше доводить існування предтечі нинішньої книгозбірні в роки Української революції 1917–1921 рр. Висвітлено основні передумови та етапи становлення й розвитку бібліотеки як головного науково-інформаційного й освітнього центру з питань сільського господарства.

Цілком зрозуміло, що завдяки невтомній праці не одного покоління колективу, який нині очолює академік НААН України В. А. Вергунов, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека – знана й відома установа не тільки в Україні, а й за її межами. Видання доводить, що книгозбірня вивчає, зберігає найкращі традиції й надбання своїх попередників та активно впроваджує новітні інформаційні технології, інноваційні підходи в бібліотечній практиці та гідно презентує себе в науково- інформаційному просторі.